

prianus verit, *Deo abhærentes*. Illius odii plures cause proferri possunt, ut quod oppugnet charitatem, et Spiritum divinum contristet : quod legi Dei malignose derogent : Qui enim detrahit fratrum detrahit legi, inquit D. Jacobus *Epist. IV, 11*, quod invidie injustitiaeque sint patroni et inhumanitatis officines : quæ vitia maxime Numinis bonitati repugnant, quod in eos linguam exacuunt, et singulari malevolentia insequantur, quos ille ob pios mores sanctimoniamque diligit, et sinu fovet, et presidio suo dignatur. Plato sane illud gravissime in *Minoe* : « Indignatur, inquit, Deus, cum quis eum vituperaverit, si sibi sit similis, » videlicet hominem probum : forte legerat illud Dei oraculum *Exod. xxii, 28* : « Diis non detrahes, » quo Deus mentem in hac re suam voluntatemque significat ; sive per deos intelligat sacerdotes, sive reges et præsidēs aliorum, sive iudices, sive pios et religioni devotos, uno verbo, Dei amicos, Numini charos, cælum intuentes, et beatam felicitatem.

Græce malest. Itaque solet atrocibus penis illud scelus ulcisci, et etiam hic interdum funesta morte expiari,

ut omnium temporum historiæ declarant. Unum adferam exemplum. Donatus quidam Afer natione, et presbyter Ecclesie Mediolanensis, cum in frequenti convivio positus memoriæ D. Ambrosii detraheret, aspernantibus omnibus et æquilibrium lingue mirantibus, vulnere gravi derепente percussus, alienis manibus ductus est, non sine omnium metu et admiratione. Quod idem contigisse Maurano episcopo Bolitano Paulinus in *Vita S. Ambrosii* memorat. Multo sane graviore post hæc vitam penas dabunt, qui hic piis hominibus maledixerint : nam in primis S. Paulus gravissime pronuntiat I *Corinth. vi, 10*, maledicos regnum Dei non possessuros : sanctus vero Joannes *Apoc. xx, 10*, ait mittendos in stagnum ignis. O severitatem punientis Dei et deplorandam hominum calamitatem ! In hoc stagno fluctuantis et undantis ignis conscelerati detractores, maledici, audaces et infandi, coelo exclusi, ut ranae informes, ut monstrosi pisces, ut marini dracones, squamis hirti, ore fœdi, et edentuli natabunt, et in tempus sempiternum cruciabuntur.

CAPUT VIGESIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Sophar verbis Jobi commotus, correptionem quidem ipsius se dicit auditurum, sed sententiam deinde suam prolaturum. Ex eo igitur quod solent impii justo Dei iudicio gravissime puniri, et fortunis omnibus everti, itaque Jobo jam contigerat, concludit Sophar, sed male, Jobum impium fuisse, et suis sceleribus eas sibi penas accersivisse.

1. Respondens autem Sophar Naamathites, dixit : 2. Ideo cogitationes meae varie succedunt sibi, et mens in diversa rapitur. 3. Doctrinam, qua me arguis, audiam, et spiritus intelligentiæ meae respondebit mihi. 4. Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, 5. quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypoeritæ ad instar puncti. 6. Si ascenderit usque ad cælum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit : 7. quasi sterquilinum in fine perdetur : et qui eum viderant, dicent : Ubi est ? 8. Velut somnium avolans non invenitur, transiet sicut visio nocturna. 9. Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus. 10. Filii ejus atterentur egestate, et manus illius reddent ei dolorem suum. 11. Ossa ejus implebuntur vitis adolescentiæ ejus, et cum eo in pulvere dormient. 12. Cum enim dulce fuerit in ore ejus malum, abscondet illud sub lingua sua. 13. Parcet illi, et non derelinquet illud, et celabit in gutture suo. 14. Pannis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. 15. Divitias, quas devoravit, evomet, et de ventre illius extrahet eas Deus. 16. Caput aspidum suget, et occidet eum lingua viperæ. 17. (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, et butyri.) 18. Luctus quæ fecit omnia, nec tamen consumetur : juxta multitudinem adventionum suarum, sic et sustinebit. 19. Quoniam confringens nudavit pauperes : domum rapuit, et non ædificavit eam. 20. Nec est satiatus venter ejus : et cum habuerit quæ concupierat, possidere non poterit. 21. Non remansit de cibo ejus, et propterea nihil permanebit de bonis ejus. 22. Cum satiatus fuerit, arctabitur, astuabit, et omnis dolor irruet super eum. 23. Utinam

impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris sui, et pluat super illum bellum suum. 24. Fugiet arma ferrea, et irruet in arcum æreum. 25. Eductus, et egrediens de vagina sua, et fulgurans in amaritudine sua : vadent et venient super eum horribiles. 26. Omnes tenebræ absconditæ sunt in oculis ejus : devorabit eum ignis, qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo. 27. Revelabunt cæli iniquitatem ejus, et terra consurget adversus eum. 28. Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei. 29. Hæc est pars hominis impii a Deo, et hæreditas verborum ejus a Domino.

Vers. et 2.

1 et 2. RESPONDENS AUTEM SOPHAR NAAMATHITES DIXIT : IDEO COGITATIONES MEÆ VARIE SUCCEDUNT SIBI, ET MENS IN DIVERSA RAPITUR. — Septuaginta vertunt, *ἡρώδης δὲ Σωφάρ ἡ Μιναιὸς λέγει* : *Ὁκὸν ἄνεως ἐπὶ δὲ ἄνεως ἀντιτίθημι ἐν ταῖς, καὶ ἐπὶ σὺνταξιν πάλιν ἢ καὶ ἴσθι*, excipiens autem Sophar *Minaeus* dixit : Non sic putabam contradicere te his, et non intelligitis magis quam et ego ; quibus verbis Sophar Jobum arguere videtur impudentiæ, tanquam manifestæ repugnet veritati ; aut saltem notare stupiditatis, quod rationes adeo claras a se et sociis allatas non intelligat. In Hebræo aut verbum hæc ita sonant, *propterea cogitationes meæ reducunt me, et quidem ob accelerare meum in me* ; vel ut alii, *ob festinationem meam in me* ; quidam, *propter hoc festinatio mea in me est*, quod eodem redit ; ut videlicet Sophar significet se ideo Jobi sermonem interrompere, ne in tam longo ejus discursu sibi excidant ea ad quæ respondendum erat : quapropter voluit accelerare responsum. Quia vero Jobus in fine capituli præcedentis horribilia quedam quasi minitudo ingesserat de divino iudicio, et de ultore gladio, commotus est gravior Sophar, et curam æstu in alias atque alias cogitationes impulsus : aderant quippe plurimæ perturbationum cause, primum indignatio, quod Jobus in illos tam æsset libere locutus, et illorum exprobrasset captiosum animum et inclementem ; et qui sibi ambicioso spiritu consilium et intelligentiam arrogarent ; deinde timor, ne verum esset quod in extremo capite dixerat, eum iudicium esse prædiceret et gladium ultorem, qui supplicium exigat a sentibus, quales ipsi tametsi obscurius indicabantur a Jobo. Hic timor nonnihil conscium commovebat animum, et in tristes trahebat cogitationes, quia et sapientem antea cognoverat Jobum, neque propter morum innocentiam indignum, quem Deus altioribus disciplinis imbueret, et ipse hominis habitus, aut cum sileret, paulo antequam verba loqueretur prophetica, et divino illustraretur oraculo ; aut ipso verborum sono et nova forma dicendi aliquid portendebat illum accepisse divinitus. Sed illud quoque cogitare poluit Sophar, hæc verba potius esse somniantis aut delirantis hominis, quam ejus quem spiritus afflavit divinus : quare varie illius mentem versabant cogitationes, quas sibi vicissim succedebant, et aliæ ab aliis vicissim pellebantur, dubitabat enim an fides habenda esset verbis hominis, in quo mens et iudicium parum viderentur habere

constantie, et huc inclinabat animus. Deinde succedebat alia cogitatio, que non indignum putabat Jobum, cui in re tam gravi fides haberetur ; et ab hac aut pellebatur aut nutabat superior cogitatio. Cæterum quid in hoc cogitationum æstu staturit, ipse sequenti versu edisserit :

3. DOCTRINAM QUÆ ME ARGUIS AUDIAM, ET SPIRITUS INTELLIGENTIÆ MEÆ RESPONDEBIT MIHI ; — in Hebræo est, *castigationem ignominia meæ audio*, id est castigationem meam ignominiosam, sive ignominiam plenam, et cum probro ac dedecore meo conjunctam : audiverit quippe probra (ut ipse quidem interpretabatur) quæ Jobus in socios ejus dixerat, quæ sibi attribuit propter societatem. Et spiritus ab intelligentia mea respondebit mihi, id est, mens, animus, cogitatio, intellectus subministrabit mihi abunde quod ad objecta respondeam. Post longam itaque dubitationem, et consultationem item longam secum aut etiam fortasse cum aliis ejusdem spiritus atque consilii sociis, tandem statuit Sophar verborum seu vaticinii Jobi nullam habendam esse rationem, neque deserendam intelligentiam, quam domo secum attulerat, et adhuc animo retinebat ; atque ideo affirmat auditurum se quod Jobus aut dicat aut velit ; dubiorum tamen solutionem et lucem sumendam esse non ab eo quod docuisset Jobus, sed ab eo quod sua sibi mens et intelligentia suggereret, quasi illud quidquid esset a meliori iudicio foret, et a majori sapientia protectum. Quare disputationem orditur non ab ea doctrina quam proxime acceperat a Jobo, sed ab illa quam in Idumæorum scholis ante didicerat ; et quam a majoribus haustam confirmarat demon, quia ea ad desperationem et blasphemiam facilius putabat adactum iri Jobum : ita Sanctius.

4 et 5. HOC SCIO A PRINCIPIO, EX QUO POSITUS EST HOMO SUPER TERRAM, QUOD LAUS IMPIORUM BREVIS SIT, ET GAUDIUM HYPOCRITÆ AD INSTAR PUNCTI. — Hæc hic Sophar communem sibi cum amicis sententiam ; nempe impiorum in hac vita certissimam ruinam, neque illorum felicitatem et gaudium esse diuturna. *Laudem* impiorum appellat statum florentem, honoribus et opibus ornatum, a quo laus mortalium multa petitur ; *hypocritam* vero hominem vocat impium, qui impietatem celat, seseque apparentis Dei cultus imagine convellit, quod ad Jobum dirigi videtur, quia pietatem ingeniose simulasset, Deusque animum impium acerbo supplicio prodidisset. Quod ad ipsam at-

Sophar tantum sapit in sensu suo.

Vers. 4 et 5.

Læus encliticus præstata florant.

et sententiam, a qua Sophar suae locutionis sumpsit initium, B. Gregorius notat illam quidem in se spectatam esse veram, sed minus bene B. Jobo applicari; eam Septuaginta sic vertunt, εἰς ἁπλοῦν δὲ δόξαν ἀποδοῦναι ἡλικίαν· χαριστὶ δὲ παραδόξων ἀποδοῦναι, letitia autem impiorum ruina insignis; gaudium vero iniquorum est perditio; ubi letitia impiorum non solum in causali sensu, sed etiam quodammodo in formali aut certe identico, ut loquuntur philosophi, videntur ruinam ingentem appellare, et gaudium iniquorum perditionem, quasi non sit aliud letari impios quam ruere, gaudere quam perdi. Ex quo loco D. Chrysostomus citatus in *Caten. Graec.* sic argumentatur: « Si, inquit, eorum letitia ingens est ruina, et gaudium perditio; quid dicemus esse ipsum interitum? die, amabo te, quid dolorem? quid animi egritudinem? Itaque laus impiorum significat letitiam, exultationem, gloriationem, quia sibi in bonis suis complacent. licet sane brevis est, ut quae nunquam nisi per momentum possidetur: non enim possidet nisi tempore praesenti; tempus autem praesens unico duntaxat instanti subsistit. Unde pulchre S. Gregorius lib. XV *Moral.* cap. II: « Dicturus, inquit, brevitate vite praesentis, cordis oculum ad exordium reduxit originis, ut ex antea colligat, quam nulla sunt quae videntur aliqua esse dum sunt: si enim ab ipso humani generis exordio usque ad hoc tempus, in quo sumus, mentis oculos ducimus, omne quod finire potuit quam breve fuerit videmus. Ponamus enim quemlibet hominem a primo die mundi conditum usque ad hodiernum diem vitam ducere; hodie tamen eandem vitam, quam quasi longam ducere videbatur, finire: ecce finis adest, praeterita jam nulla sunt, quia cuncta transierunt. Futurum in hoc mundo nihil est, quia nullum ad vitam vel brevissimum restat momentum. Ubi est ergo longum tempus, quod inter initium finemque deprehensum ita consumitur, ac si nec breve unquam fuisset? Impii itaque quae praesentem vitam diligunt, in ea procul dubio elati percipere laudem quaerunt, linguae favoribus extolluntur, nec esse boni, sed dei appetunt: quam videlicet laudem longam esse existimant dum assurgunt; sed brevem intellegunt fuisse dum amittunt. In fine quippe eis ostenditur, quam nihil fuerit quod amaverunt. »

Laetitia impiorum ruina.

Brevitas humanae vite ostenditur.

Gaudium hypocritae ad instar puncti.

Unde sequitur: ET GAUDIUM HYPOCRITAE AD INSTAR PUNCTI, — quod non solum intelligendum de brevitate, sed etiam de continuatione laborum: nam sicut partes lineae copulantur puncto, et per illud continuantur, sic labores, et si gaudii punctum intercedit, per ipsum continuantur, ut punctum gaudii proprie nil aliud sit quam accessio sive laborum advocatio. Vox hebraea hoc loco posita eadem est quae apud Jeremiam cap. IV, 20, *repente*, et cap. XVIII, 9, *subito*, q. d. Gaudium mundi, quo hypocritae exsultat, subito exstinguitur et evanescit,

quasi scintilla, quae hoc ipso quo succensa splendorem emittit, exstinguitur et absumitur. Quod et impii ipsi libere confitentur apud Sapientem Sap. V, 13: « Nos nati continuo desivimus esse: continuo, nulla intercedente mora, ad instar puncti, quasi non majorem durationem contraxerit gaudium quam efformatio puncti in continuo. Punctum, ut aiunt mathematici, est indivisibile quid, cuius si aliquid adimere velis, totum adimes: tale igitur est gaudium peccatoris velut punctum, facili enim negotio, si aliquid ex his in quibus fundatur ademeris, totum perdes, v. g. Gaudet superbus honore suo, si honoris punctum adimis, totum ejus honorem destrues. Quod facile in Aman principe videre licet, qui maximo honore in regis curia gaudebat, quem cum omnes adorarent, solus Mardocheus vir alienigena, imo et captivus, eum noluit adorare: quomobrem tanto dolore affectus fuit magnus ille princeps, ut dixerit *Esther*, v. 13: « Cum haec omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardocheum Iudaeum sedentem ante fores regias. » Ecce quomodo miser affligitur, quod non pro voto suo, idque a captivo, honoretur: quam parva injuria, imo nec revera injuria, sed injurie tantum imaginatio, tam eximiam honoris et gaudium ex illa procedens interturbavit? Vere gaudium hypocritae est ad instar puncti, quantumvis enim magnus fuerit honor mundi, in puncto tamen consistit, et in puncto vanaescit. Similiter pulchritudo, quae a feminis praecipue in magnis aestimatur, et gaudium in ea fundatum, in puncto consistit; tolle ex ultima parte nasi mulieris pulcherris punctum pelliculae, et peribit ejus pulchritudo: gaudium enim hypocritae ad instar puncti. Idem etiam dicendum est de principum favore, qui in puncto consistit: unicum verbum principis seu regis, quod minus favorabile videatur, solet interdum occasio mortis esse his qui apud regem magis auctoritate pollebant, quia gaudium hypocritae ad instar puncti.

Punctum honoris, pulchritudinis et favoris.

Punctum nullam habet dimensionem, ita nec gaudium mundanum.

Pulchre D. Bonaventura in *Sermon.* cap. II, locum hunc illustrans ait: « Hypocrite est hic mundus, cuius gaudium est ad instar puncti; meti; quod nec longum, nec latum, nec altum est, nec profundum: non longum, quia fere nullam habet durationem, et vix esse incipit, cum jam desinit; non altum, quia non vere dilatatur, sed multis amaritudinibus et perturbationibus est permixtum; non altum, quia non est de caelestibus et divinis, sed de terrenis ac abjectis rebus; non profundum, quia nullas habet intus radices, sed totum fere est exterius. Unde celeriter evanescit, nam, ut ait D. Augustinus in *Joan.*, « letitia saeculi vanitas est, quae cum magno desiderio speratur ut veniat; et cum venerit, teneri non valet; et tale *Prover.* XIV, 13 *extrema gaudii iustus occupat*: quia *Job.* XXI, 13 *dumant in bonis diebus suos, et in puncto ad inferna descendunt*: » etenim sicut punctum duo extrema terminat, jungit tamen et copulat, sic gau-

Puncti est tempus.

diu et felicitas humana duo extrema jungit et adunat, vitescilicet ac mortis: solent enim felicitates profanae vitam terminare et mortis initium praebere. Quod magis explicant Septuaginta dum legunt, *letitia impiorum ruina ingens; gaudium autem iniquorum perditio*: praecipit enim ruit in mortem ac perditionem, qui se voluptatibus terrae tradidit, quod etiam videri dixisse Salomon cum ait *Prov.* XIV, 13: « Risus dolore miscbitur, et extrema gaudii luctus occupat. » Vide igitur quomodo gaudium hypocritae extrema inter se conjungat, sicut punctum copulare solet extrema lineae. Finitur enim gaudium, ut inde luctus inceptus deducatur; neque vero expectatur, ut gaudium finem tandem habeat, aut ad extremum perveniat: quin imo medium gaudium luctus occupat et intercipit. Etenim si consulatur textus hebraeus, sic verti poterit, *in risu dolebat cor*, ut sit sensus, dum quis adhuc ridet et lelatur, mox dolet, gemit et tristatur. Certe si gaudia nostra tristitibus comparentur, non aliter quam guttula vini in magnum aquae dolium injecta calamitatibus penisque merguntur.

Scite Seneca lib. *De Cons. ad Polyb.* cap. XXIII, miseriae vite humanae considerans temperate judicet esse lugendum, ne forte nobis lacrymae ad omnia quae occurrunt flenda deficient: « Lacrymis nostris, inquit, in ratio finem fecerit, fortuna non faciet. Omnes aegedum mortales circumspice. Larga ubique flendi et assida materia: alium ad quotidianum opus laboriosa egestas vocat; alium ambitio nunquam quieti sollicitat; alius divitias, quas optaverat, metuit, et volo laborat suo; alium sollicitudo, alium labor torquet; alium semper vestibulum obsidens turba: hic habere se dolet liberos, hic perdidisse. Lacrymae nobis decerunt antequam cause dolendi. Non vides qualem nobis vitam rerum natura promiserit, quae primum nascentium hominum fletum esse voluit? Hoc principio edimur; huic omnium sequentium anorum ordo consentit. Sic vitam agimus, ideoque moderate id fieri debet a nobis quod saepe faciendum est: et respicientes quantum a tergo rerum tristium imminet, si non finire lacrymas, ac certe reservare debemus. Nulli praecedunt est rei magis quam huic, cuius tam frequens usus est. » Sic ille; omnia igitur doloribus et angoribus plena sunt: divitiis nondum habitis dolor debetur, quia absentes sunt; habitis, quoniam non sine molesta cura servantur; amissis, quoniam quae diligebamus non sine dolore deseruntur. Honores et dignitates tristitibus et afflictionibus mersa sunt: si praesentia, quia nimis occupationibus miseram animam obrunt; si absentia, quia mentem superbia distentant, et ejus quod cupiebat vacuum, sine ulla mitigatione disrumpunt. Quid de voluptatibus dicam, quae dum non praesto sunt, desiderio; et dum praesto sunt, fastidio et morsibus conscientiae discruciant? Vere igitur tot molestiarum comparatione laus, id est exsultatio

mutare et iungere: gaudium vero mundi jungit vitam cum morte.

et letitia, impiorum ruina, et gaudium momentaneum vocatur, cum tota vita hominis angorem, merorem et inquietudinem plena sit, et vix omnis ejus voluptas unius momenti videatur, si cum assidua afflictione conferatur.

6 et 7. SI ASCENDERIT USQUE AD COELUM SUPERBIA EIUS, ET CAPUT EIUS NUBES TETIGERIT: QUASI STERQUILLINUM IN FINE PERDETUR: ET QUI EUM VIDERANT DICENT: UBI EST? — Profecto, inquit, lametsi pompa impii ad coelum usque extollatur, et ita erectus incedat, ut nubes capite attingere videatur, tandem ad sterquilinum sordes abjicietur, neque illum quisquam in priori gloria aut in hominum coetu deprehendet. Eundem omnino sensum Poeta egregius his verbis expressit *Psal.* XXXVI, 20: « Inimici vero Domini mox ut honorificati fuerint et exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient: cum quo necedum illud ejusdem *Psalmi ibid.* vers. 35: « Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani: et transivi, et ecce non erat: et quaesivi eum, et non est inventus locus ejus. » Ita David momentaneam felicitatem eleganter describit, quasi non longius daret quam transitus ille hominis, qui apparentem gloriam conspicit paulo ulterius processit; conversusque statim, ut splendorem illum cerneret, nihil prorsus invenit in quod intuitum figeret: Non invenit, inquit, illum in illo statu ac loco, in quo paulo ante ipsum florentem videram: nam paulo post jam nusquam apparuit, ejusque locus mihi contemplanti nusquam occurrit, ut qui dejectus fuerit de illa sua prosperitate. Ceterum *superbia* pro gloria atque splendore sumi res est nota: quemadmodum etiam id quod magnum est proverbiali figura dici ad quod usque ascendere, seu coelum contingere, non solum apud sacros, sed etiam apud profanos scriptores. Quae hyperbole poetis maxime usitata est, apud quos passim reperias similes loquendi formas:

Vers. 6 et 7. Impius in altum elatus ad iudicium deprimetur.

Superbia pro gloria et splendore sumitur.

Caput inter nubila condit.
Seneca in *Thyest.* act. V:
« Quasi astra gratior, et cunctos super
Alium superbo vertice attingens polum.
Horatius lib. I *Carm.* od. I:
Quod si me lyricis vultibus iseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

hic autem est mos Dei, quo quis se altius extulit, profundius illum demergere, quia superbiam execratur; unde *Isaia* ait cap. XXII, 9: « Domini exercituum cogitavit hoc, ut detraheret omnem superbiam gloriae, et in ignominiam deducet omnes inductos terrae. » Nos quidem nihil nobis arduum putamus, et coelum ipsum stulticia petimus; sed ridet conatus, qui omni celestitudine nostra celsior est, Altissimus. Pro *superbia* ejus Septuaginta legunt, *ἀρῶν τὰ δόξα, dona ejus*; et pro *caput* ejus habent *τὸ θῶρα αὐτοῦ, sacrificium ip-*

Dona superbo deiciunt.

sfus, id est, si ita ejus dona excrevisse videantur, ut ad caelum usque ascendant, et munera ac sacrificia ejus ita apparent exteriori Deo grata, ut nubes penetrare poterint; haec eadem quae eum elevant postea depriment, et in sterquilinum dejiciant, ut omnes qui eum prius viderant, stupeant casum ejus dicentes: Ubi est ille qui tam excelsus apparebat, ut caelum contingere videretur?

Hypocrita qui sancto- rum mo- ralis vi- detur celo congre- ri, in fine quasi sterquilinum perditur.

Pulchre ad hunc locum S. Gregorius lib. XV Moral. cap. III: «Superbia, inquit, hypocrite usque ad caelum ascendere dicitur, quando ejus elatio caelestem vitam agere videtur: ejus etiam caput quasi nubes tangit, quando principalis pars, videlicet intellectus illius, sanctorum praecedentium coequari meritis creditur; sed quasi sterquilinum in fine perditur, quia in morte sua cum ad tormenta ducitur, stercoreibus vitiorum plenus a malignis spiritibus conculcatur:» sic ille. Hypocrita nimirum saepe numero in hac vita iudicatur ab hominibus habere jejuniun Pauli, vigillas Petri, eleemosynas Abrahae, etc., sed in fine, inquit, «quasi sterquilinum perditur,» id est, erit execrabilis tanquam sterquilinum foetidum, immundum et abominabile; et qui eum in mundo viderant dicent: «Ubi est?» per contemptum scilicet et admirationem; sicut D. Chrysostomus serm. Contra Jud. et Gent. de nuptiis, expendit illud quod Deus dixit Gen. III, 9: Adam ubi es? quasi voluerit Deus mentem ejus convertere ad miseriam conspiciendam, ad quam devenerat, et in quam ex ingenti felicitate fuerat dejectus: ita sancti in extremo iudicio ad hypocritam dicent: Ubi es? in quam miseriam es deductus? qui jejunabas, orabas, eleemosynas faciebas: ubi es? Per haec opera ecce quo nos sumus perducti, et tu per eadem ubi es? ubi est jejuniun? ubi abstinentia? ubi eleemosyna? etc.

Hypocrita similis est sterquilino.

Ceterum hic notanda est optima sterquilini cum hypocrita comparatio: ut enim saepe sterquilinum nive cooperitur, sic hypocrita iustitiae candore contegitur, sed adveniente sole liquata nive sterquilinum jam foetens aperitur; et adveniente sole iustitiae hypocritae ipsa detegitur.

Ver. 8 et 9.

8 et 9. VELUT SOMNIUM AVOLANS NON INVENIETUR: TRANSET SICUT VISIO NOCTURNA. OCULUS QUI EUM VIDERAT, NON VIDEBIT: NEQUE ULTRA INTUEBITUR EUM LOCUS SUUS. — Amplificatio est sententiae precedentis, quia etiam David usus est in haec verba

Interpretas gratias sentit vitam somnio somniansur.

Psalm. LXXII, 20: «Velut somnium surgentium, Domine, in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.» Utraque est appositissima similitudo ad rerum temporalium inanitatem declarandam: somnium enim celerrime evanescit, estque inane, quamquam videatur delectare dormientem, ut apud Lucianum Mycellus eum expergiseretur sensit omnem felicitatem, quam somnium conceperat, evanuisse; et sicut apud Isaiam cap. XXXI, 8, «somnians esuriens et comedit: cum autem fuerit expergefactus vacua est anima ejus: et sicut somnians sitiens et bibit, et post-

quam fuerit expergefactus, lassus adhuc stitit:» ita quoque de divitiis in alio Psalmo David ait Psalm. LXXV, 6: «Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis:» nam praesens eorum vita quaedam dormitio est, quia licet vigilent corpore, anima tamen ipsorum dormit. Quo exemplo ostendit, quod sicut pauperes quando somniant se multas habere divitias, sed cum evigilant vacuos et egenos se reperiunt: sic etiam illi qui in praesenti vita dormientes se divites putant, cum per mortem evigilaverint, tum nihil se habuisse comperiunt. Recte igitur dicuntur divitiae post somnum avolare, quia non nisi per somnum possidentur. Pulchre de illis D. Ambrosius lib. De Nab. cap. VI: «Hic, inquit, acquiruntur; hic relinquuntur. Somnium igitur loquimur, non patrimonium.» Et D. Chrysostomus hom. 32 in Joan. cap. IV: «Quid autem omnino sunt divitiae? umbra iners, fumus qui cito evanescit, flos feni, vel etiam viliores.»

Eandem rerum praesentium inanitatem representat altera imaginis vel nocturnae visionis similitudo, ut quae visa celeriter evolet ab oculis, et in nihilum tendat. Simili sensu in alio Psalmo David ait Psalm. XXXVIII, 7: Verumtamen in imagine pertransit homo: ita vocat imaginariam vite pompam et speciem inanissimam auri, argenti, voluptatum et volaticae gloriae, quae veluti visio nocturna et somnium surgentium evanescunt. Nullus est cum divinis aliis viris et prophetis Psalmista in hac veritate inculcanda, qui cum multa et illustria in eandem rem dixisset, et paucis vellet omnia complecti, non potuit exaggerare magnificentius et sublimius quam cum dixit Psalm. XXXVIII, 6: Verumtamen universa vanitas omnis homo vivens. «Neminem excepit:» Omnis homo, inquit, vivens; dum vivit, viget, floret, vel, ut est proprie in Hebraeo, נִצְחָה נִצְחָה, hoc est, dum stat, dum firmiter consistit, qui nixus adamantino fundamento videatur, potens et gloriosus, nihil est aliud quam universa vanitas, sive vanitas universalis: quidquid enim in illo est, robor, sanitas, pulchritudo, opes, dignitas, potentia, totum fragile et momentaneum est: fatuos ignes imitatur aeris ardore expressos in tenui materia; subito lucent, subito emoriuntur.

Porro ille dicendi modus: «Neque ultra intuebitur eum locus suus,» similis est isti cap. VII, 10: «Nec cognoscat eum amplius locus ejus,» quia scilicet non redibit in eum, et si rediret, non cognosceret, non intuebitur ipsum locus suus, ut pote ab alio occupatus; vel per hypallagen, q. d. Non intuebitur aut cognosceret locum suum, quia non revertetur; et quamvis reverteretur, immutatum reperiret. Simili sensu in Psalmis dicitur Psalm. XXXVI, 11: «Quaeres locum ejus, et non invenies:» Item Psalm. CII, 16: «Spiritus pertransibit in illo, et non subsistet, et non cognosceret amplius locum suum;» ad quae loca vide quid a nobis in Expos. Patr. Graec. in Psalm. annotatum sit.

Homo in imagine umbratili pertransit.

Ver. 10. Implorum filii plerumque egrotate ante ratiur.

10. FILII EJUS ATTERENTUR EGESTATE, ET MANUS ILLIUS REDDENT EI DOLOREM SUUM. — In Hebraeo est, filii ejus placabunt tenues; quos scilicet eorum pater bonis omnibus spoliaverat, et pauperes effecerat, quod fiet, cum vel ipsi ad pauperiem redacti fuerint, vel cum a iudicibus ad restituendam rapta damnati fuerint, vel certe hoc sponte fecerint iudicium timentes. «Et manus ejus reddent robor suum,» hoc est opes vi raptas, quas manibus suis diriperant: has robor vocat, quia in opibus robor ac potentia hominis secularis consistit. Septuaginta versus hunc transulerunt, sic: hodie dicitur dicitur dicitur, et de filiis: dicitur dicitur dicitur, filios ejus disperdant minores, et ipsa manus ejus succedant dolores: ipse enim, inquit, scholasticus, per sua ubi actiones succedit ignem. S. Augustinus legit, succedatur doloribus; Aquila inmergibunt, attrahent; Symmachus dolores, inferent. Significat autem impium, cum e vivis excesserit, nullam ex filiorum felicitate et gloria consolationem accepturum; siquidem illos perpetua insequetur egestas, et ipse operum expendet penas, ad quae impius et sceleratas manus adiecerat, atque ita laboris sui fructu privabitur: ideo enim parentes plerumque congerendis student pecuniis, ut auctos relinquunt filios suos opibus, in quorum ipsi splendore splendeant, et in vita amplissimis ornata et illustrata luminibus, ipsi quoque vita filii naturali gloriosi quodammodo perpetuo vivant. Sed impii atque hypocritae non assequuntur quod optabant, quia filios, quorum ipsi serviebant abundantiae et gloriae, arcubit et opprimit egestas; et qui magnam putabantur habituri familiam et splendidam domum, illi domo pulsati alienis impendii aedificata precario vivant, quos ad alienam misericordiam adiget extrema necessitas. Hoc idem impis non tam precatur quam praedicat David Psalm. CVII, 10: «Nutantes transferantur filii ejus, et mendicent, et ejiciantur de habitacionibus suis;» et d. autem filiorum inopia sive dolor maximo parentibus dolori, in quorum corpore non minus acerbè cruciatur quam in suo. Sciti dignum est quod de Polycarpo quodam Saeculo refertur, cum magnis cruciatibus adigeretur ad crimen quoddam, de quo accusabatur, confitendum, semper immobilem et inexorabilem negasse; sed cum iudex novum tormenti genus machinatus praeciperet, ut tandem torqueretur ejus filius quousque pater confiteretur; statim patrem, simul ac filius tormentum subiret, totum crimen detexisse; et interrogatum, cur inter filii cruciatibus aperisset quod inter proprios celasset, respondisse, quia agritus sui filii tormenta quam sua propria sustinebat; cum parentis animus magis esset in filio, quem amabat, quam in proprio corpore quod animabat. Gravior igitur afflictiur hypocrite cum eorum filii male tractabuntur et inopia consumentur.

Hypocrite opera.

ET MANUS ILLIUS REDDENT EI DOLOREM SUUM, — id est, ulciscuntur illum motes sui, quia filia pa-

tietur damna, qualia aliis inflixit. Pulchre S. Gregorius lib. XV Moral. cap. V: «Quid per manus, inquit, nisi opera designantur? Manus itaque illius ei dolorem reddent, quia damnationem justam ex iniqua recipiet operatione. Bene autem non dabant, sed reddent, dicitur, quia perversae ejus actiones aeternum ei supplicium quasi quoddam debitum solvent:» sic ille. Similiter Niceatas: Manus, inquit, actiones significant: sunt etenim illae instrumenta agendi. Sicut igitur justo manus suae reddent gaudium, delectationem et gloriam, illudque adimpletum erit Isai. III, 10: «Dicite justo quoniam bene, quoniam fructus adinventioem suarum comedit:» ita manus hypocritae reddent dolorem suum, id est, quem ipsemet manibus suis procuravit, et debitum fecit; unde sequitur ibid. vers. 11: «Vae impio in malum: retributio enim manuum ejus fiet ei.» Quod si quaeras, quae illius manus? quae opera? nome jejunia, orationes, eleemosynae? nonne hujusmodi manus reddunt justis ineffabile premium? ita quidem. Sed isti fuerunt veri herodii et accipitres, qui per pennas talium operum in sublime eleverant, omnia quae egerunt in Dei gloriam referunt; ille tamen fuit struthio sublimibus quidem pennis ornatus, sed per quas non terra transcendit, qui omnia quae agebat propter terrenam gloriam operabatur.

11. OSSA EJUS IMPLERUNT VITIS ADOLESCENTIAE EJUS, ET CUM EO IN PULVERE DORMIET. — id est, vitis, quibus puer assuevit, vacabit per totam vitam usque ad senium et usque ad mortem. Cur, quae non dicit caro, sed ossa ejus? quia nimirum sicut quae ossibus insident cum ipsis duret, cum eo durant, ita plane vitia juvenutis quod die duriora existunt, adeoque inolescunt, ut etiam in senectute solidentur; et quod deterius est, non imminuta, sed perunquam multiplicata. Nam, ut pulchre ad hunc locum S. Gregorius lib. XV Moral. cap. V: Dura, inquit, in eo praviatum consuetudines a vitio sumptae sunt pessima inchoationis; unde scriptum est in Proverbiis cap. XXII, 6: Adolescens juxta viam suam etiam cum senuerit non recedet ab ea. Quae nimirum ossa cum eo in pulvere dormient, quia eo usque in illo iniquae consuetudines perdurant, quo hunc ad mortis pulverem pertrahant, etc. ita S. Gregorius. Cui non dissimilia habet Clemens Alexandrinus lib. II Paedag. cap. X: «Saepenumero, inquit, pater in malis vitis institutus educati evaserunt mulieribus magis effeminati,» q. d. Illi ipsi qui homines nascuntur saepenumero ob malam educationem non crescent in viros, sed senescunt in feminas, natura per malam educationem degenerante. Atque utinam juvenutis vitia in senectute sistent; sed propter dolorem peccatorum «in pulvere dormient,» hoc est, in sepulchro reponantur: nam cum caetera omnia (ut bene ad hunc locum Tietmannus advertit) post mortem relinquuntur, sola opera ab incunabulo usque ad sepulchrum mor-

Juventus vitis in senectute solidatur.

Mala educati viroses mutant.

Perdit Juliani adulescentiam...

Corrupti adulescentiam...

Pravi mores...

Quaerit...

quos consequuntur. Quem Deus olim non movit lapidem, ut ab animis Hebraeorum superstitiones...

Quo semel est imbuta recens servabit odorem Testa diu, etc.

Et cum celebratissimis verbis Quintiliani lib. I Instit. : « Natura, inquit, tenacissimi sumus eorum...

« Qualis vita, talis et mors » vel, ut frequentius dici solet : « Sicut vixit, sic et moriuit »...

huminatione vultus tui, » ubi noster et Septuaginta posuerunt saeculum nostrum, ponit D. Hieronymus in Epist. ad Cypr. negligentias nostras...

12 et 13. CUM ENIM DULCE FUERIT IN ORE EJUS MALUM, ABSCONDET ILLUD SUB LINGUA SUA. PARCET ILLI, ET NON DERELINQUET ILLUD : ET CELABIT IN GUTTURE...

Raro bene moritur qui male vivit.

Inipii voluptatis dulcedine delectantur...

Omnes naturam propensam ad voluptatem.

Septem plures etiam gentes damnaverunt voluptatem.

late perfruat : loquitur enim de peccatore delectante se in peccato ad modum hominis dulces quidpiam ore versantis, q. d. Sicut cum quis comedit dulcioria multum ac diu illa ore suo volvit...

Et in quanta suorum scelerum ignorantia versentur peccatores, ut detestanda mala tanquam desideranda bona complectantur : his enim omnibus significatur pertinax et indesinens studium malitiam animo fovendi et insatiabilem cacothese peccandi.

« Omnes naturam propensam ad voluptatem », et in quanta suorum scelerum ignorantia versentur peccatores, ut detestanda mala tanquam desideranda bona complectantur...

Sed multo verius alii quoque inter gentes saniori mente praediti penitus in seipso introeuntes, et quotidiana experientia docti, voluptatem infamissimam esse lenam putarunt, quae plurimum et publice et private rei incommoeret ; hinc Archytas Tarentinus celeberrimam illam sententiam

prohibuit, quam inter alios M. Tullius in lib. De Senect. aurea sua lingua divine ornatam magno bono legentium commendavit ; nullam esse capitulorem pestem quam voluptatem corporis hominibus a natura datam, cujus voluptatis avidae libidines tenere et effraenae ad profundum incitantur. Quod vero academi in hoc genere monuerint prostat in clarissimorum virorum monumentis, quae cum Cicero pervolutasset, Platonicum illum florem elegit, quo venustior ejus fieret oratio : « divine enim Plato escam malorum voluptatem appellat, » quod ea videlicet homines capiuntur ut hamo pisces. Dixit hoc ille in Timaeo, sed ego animadverti ad eodem in Phaedro in eam rem poni multa et praecleara : nam voluptatis illecebras ait esse γοιτρυμα, maleficae artis praestigias, quibus animi fascientur ; et alio in loco docet eandem nobis exhibere τοποειρητα μαζα, impedimenta, moras, difficultates infinitas, ne videlicet in praestantium facinorum cursum ingrediamur, quo nos virtus et Deus vocant.

Sed innumera prope sunt ejusmodi viri sapientiae oracula, quae praetermitti, unius Aristotelis satis esse ratus gravissimam auctoritatem, qui notat lib. II Ethic. cap. viii et ix, nos a natura fictos ad voluptatem, et proinde, ut illius verbo utar, εὐνοετοίχοι, pronos maxime ad intemperantiam esse ; ad quam quisque suapte nato et impulsu labatur. Quid igitur ? quam viam inveniendam censeat, quidve molendum, ne in perniciem ruamus ? in omnibus ait maxime τὸ ἴδιον, id quod suavit esse ipsamque adeo voluptatem fugiendum. Longe ante de sapientibus Graeciae unius Solon aureum illud dictum pronuntiaverat : ἡδονὴν εὐρίαν, voluptatem fuge, addebatque rationem : « Ipsa enim ἡδονή τίκτει, agritudinem et acerbum animi sensum generat : » eandem ipsam ob causam Seneca Lucilium instruens Epist. 27, aiebat magno lui voluptates : « Dimitte, inquit, istas voluptates turbidas magno lueudas : non venture tantum sed praeterite nocent. » Haec est totius philosophiae vox, et istis monitis exedrae et auditoria personant, quae divinus tamen excellentissimae a S. Patribus dicuntur ; huc spectat S. Gregorius Nysseni illustre pronuntiatum in serm. De Resurrectione : ἡδονὴν ἀπορρίπτειν ἔστι τὸ πόνον, omnium voluptatis conjunctionum habet dolorem atque molestiam, ubi mihi aludere videtur ad inventum platonium, qui triangulum efficiebat ethicum, cujus basis animus foret, latera duo, hinc voluptas, inde dolor, quae in puncto conjungerentur, sic ut cognata videntur, et ab uno in aliud transitu sit facilissimus ; sed molestia quidem et amari animi sensus, quae proginat voluptas, multum illius suavitatem exsuperat, ut Basilium Magnus docet in Psalm. XXXIII : « Oblectatio, inquit, voluptatis corporeae πλῆθος τὸ θρονητὸν ἔστι τὸ ἴδιον, plus doloris habet quam jucunditatis. » Id quod sequenti versu clare significatur cum dicitur :

14. PANIS EJUS IN UTERO ILLIUS VERTETUR IN FEL

Peccati
delicia
vertuntur
in
fel amarissimum.

ASPIDUM INTRINSECUS, — id est delicia illius peccati, quibus ut pane fruebatur, et ut cibo suavissimo delectabatur, vertuntur ei in fel, venenum scilicet amarissimum, conscientie tormentum, infestumque exitium, presens et æternum: fel enim in arcano sermone pœnarum acerbitalatem significat, quibus impii et infandis sceleribus cooperit in ævum sempiternum cruciabantur. Quemadmodum in valum prædictionibus consimili sententia et faeces calcis, et absinthium, et fel draconum, aliaque hujusmodi amaritudine et acerbitate præcipua reponuntur. Sic minatur apud Jeremiam Deus, cum de miserima calamitate et funesto exitio loqueretur cap. xxiii, 13: « Cibabo eos absinthio, et potabo eos felle. » Quin et in sacris oraculis ipsa nequitia vocatur *absinthium*, quod amaritudinem sua miserum animum vexet et conficiat. Rexapsiens in Prov. v, 4, et mella esse in ore meretricis ad maleficium titillantis; « novissima autem illius amara quasi absinthium, » quod ad culpam referendum esse vult Lyranus. Prodit autem Origenes adeo amarum esse absinthium, ut si forte in mel injiciatur, amaritudinem suam vincat mellis suavitate et dulcedinem illam omnem corruptat. Quod rem nostram mirifice illustrare potest: nam libido voluptatis licet habere aliquid mellis videatur, tamen subito migrat in absinthium, in eum videlet amaritudinem, qua vix major cogitari ulla potest, queque omnem delectationis sensum oblundat. Sed in illo Proverbia loco Septuaginta pro absinthio fel habent, quod, ut diximus, est aliud symbolum divinitus excogitatum ad peccati molestiam intelligendam. Sic Moyses Deuter. xxxii, 32, flagitium et scelus *fel draconum* appellat, sicut hoc loco Sophar *fel aspidum* vocat; cur autem fel aspidum vel draconum? perite et maxime apposite ad rem explinendam, nam in quovis animante fel amaritudinem tantam habet, ut a canibus non attingatur, quod, ut diximus, est aliud symbolum divinitus excogitatum ad peccati molestiam intelligendam. Sic Moyses Deuter. xxxii, 32, flagitium et scelus *fel draconum* appellat, sicut hoc loco Sophar *fel aspidum* vocat; cur autem fel aspidum vel draconum? perite et maxime apposite ad rem explinendam, nam in quovis animante fel amaritudinem tantam habet, ut a canibus non attingatur, quod, ut diximus, est aliud symbolum divinitus excogitatum ad peccati molestiam intelligendam.

Fel aspidum et draconum venenosum et mortiferum.

Hanc opinio ob causam S. Petrus apostolorum princeps Simonem arguens, pecuniam pro divinis donis scelerata pactione deferentem, inter alia sic monuit Aetor. viii, 23: « In felle amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse, » quod arenum sublimis theologi dictum excerptum honorifice ab Ecclesia, et a doctis viris qui sacras litteras interpretantur varie expositum fuit. Mihi videtur voluisse dicere Simonem Magum totum animum et corpore impuratum, amarissimum veluti felle oblitum et contaminatum esse, laqueis mali demonis undique obligatum, criminibusque oppressum teneri, nihil habere suavitatis, quam divinus Spiritus solet piis animis infundere; denique veluti quoddam esse monstrum e draconio

felle compositum et concretum, ut conquestiva magno studio verbis D. Petrus usus videatur ad impuri hominis statum ante oculos subjiciendum. Nec sine ratione *fel* nominavit, ut hominem fanaticum et superbum S. Spiritui inimicum et perduellum effligeret, ejus dona impio mercimonio comparare studuit: nam Spiritus quidem Sanctus columba specie pingi et formari solet; que columba felle carens, et tota amabilis et divina est, et sine pretio in naturam plenus benefica. Ille igitur felle amaritudinis onem gigantum more cum illa bonitate incredibili veordia pugnavit, quod Apostolus illi voluit objicere. Sed quoniam divinus Amanuensis Lucas graeco stylo est usus, alium quemdam sententia illius sensum verba suggerunt; neque enim, si herere dictioni velimus, dixit: « Video te in felle amaritudinis, sed eis *χρῆν παρίας, in fel acerbitalis,* » qua picturala oratione et sacris veluti emblematis distincta Simoni Mago D. Petrus exitium omni acerbitali horribile ævumque denuntiavit, ubi notandus est iste loquendi modus eis *χρῆν παρίας, in fel, vel ad fel acerbitalis,* quemadmodum in diris et imprecationibus veteres aiebant Graeci *εἰς χόρρα, ad corvos; eis παρὰ τὸν, ad beatam; eis ὄρε, in profuentem; eis ὑλῆρον, in malam rem.* Te, inquit, felle acerbitalis jam devotum provideo; Satanae vinctus irrelitus et iniquitate obligatus divino furori objiceris; abis cum tua pecunia in perditionem; horribitum et erudele fulmen in tuam caput imminet: fel draconum in sempiternum tempus, et divinae iracundiae saevus calix tue perditæ et ambrosiosæ voluntati a justissimo Deo servatur.

Eodem ergo sensu Sophar cum perniciem illius adumbrat, qui divinarum iudiciorum immemor se in omne genus voluptatis ingurgitavit, et cum illo ex Evangelio Luc. xvi, 22, epulone delicatissime et sumptuosissime brevis avi cursum peregit: « Panis, inquit, ejus vertitur in fel aspidum, » sempiternum per hoc exitium designans. Quo loco in primis peccatum pani confertur; deinde describitur impius, qui sceleribus suis delectatur, et præ jucunditate, quam sentit, comparatur homini comedenti rem aliquam suavissimam, quam solet antequam deglutiat in ore versare, volvere atque revolvare; sed tandem peccatum ei vertitur in fel aspidum, id est exitium amarissimum, cum apud inferos sempiternis afficiatur cruciatibus. De eodem pane sermo est Salomoni cum ait Prov. xx, 17: « Suavis est homini panis mendacii: et postea implebitur os ejus calculo, » seu, ut alii vertunt, arena, ubi reperitur eo calculo significat id quod initio molle visum verti postea in duritiem, et quod mel primoribus labris in ventriculo fel fieri: nempe mendaces gravissime a Deo, a propria conscientia, a periculis consequentibus cruciari. Quod etiam verum est de omni peccato et illicita usurpatione, juxta illud:

Noces empta dolore voluptatis.

Panis mendacii initio dulcis, sed in fine instar lapidis induruit et gravat conscientiam.

Significatur igitur opes mendacis et fraudibus quesitas, quamvis initio grata videantur, postea tamen cum possidentur insuaves esse et nocenas, veluti si panis, quo aliquis vesceretur, permixtos haberet lapillos et arenulas. Id quod potest in universum peccato accommodari, quod adhibet hactenus quibus dentes franguntur, vel propter conscientiae aculeos, vel propter plurimorum malorum, que consequi solent, asperitatem; vel denique quia tandem a Deo apud inferos acerrime punietur.

Ver. 15. DIVITIAS QUAS DEYORAVIT EVOMET, ET DE VENTRE ILLIUS EXTRAHET EAS DEUS. — Eandem sententiam amplificat, et nova loquendi forma magis explicat dolorem indicens injuste voluptati; neque enim hic aliud agit Sophar quam docere, impiorum audaciam et vim injustam non abituram impune. Expende vim illius verbi *deyoravit*, quo communiter Scripturae sacre utuntur ad affectum grandem exprimentum, quo avari rapiunt et concludunt divitias quas acquirunt; metaphora sumpta a guloso. Videbis hominem gulosum, ejus Deus ventris est, qui hinc inde cibos conquirat, et illos devorans, in stomachum magna cum voluptate trajicit; atque ita illum replet, ut non valens tot tantaque digerere, imo nec sustinere, post brevem dormitionem, cui se tradiderat, expergefactus, torsionibus afflictus, incipit omnia vomere majori cum dolore quam fuerat voluptas in deglutendo; et sudans præ anxietate per varias, quas coctus facit, eruptiones, totum quo ingurgitaverat, et quod ventre concluderat, eibit et eructat. Talis est dives avarus, qui divitiis tanquam Deo affectus nihil magis curæ habet, quam eas congregare, implere saccos, arcas, horrea, cellaria: devorat vidualia, pupillos: venit subito insperata mors, ejus angustiis expergefactus et afflictus incipit cum luctu et dolore omnia vomere, que cum voluptate congregaverat; variisque legatis in filios, consanguineos, famulos, ecclesias, xenodochia, quasi quibusdam eruptionibus, omnia vomit, et vacuum omnibus remanet, nihil sibi nisi anxietatem retinens, quod secum ferre possit. Vere ergo divitias, quas devoraverat, evomet: quod cum violentia laboreque et cruciata pectoris, imo totius corporis ut plurimum contingit: graviusque dolebit prædator, cum se videri alienis, que rapuit, bonis privari, quam doluit pauperulus, quem spoliavit. Quare hunc locum sic interpretatur S. Hieronymus: « Quod inique et violenter rapuit et invadit, merito ei Deus pœnas illatis criminibus ejus reddidit; et ita extorquebitur ab iniquo quod injuste abstulerit. » Luculentius hoc idem exponit S. Thomas ad eundem locum: « Divitias quas rapaciter acquisivit cum abominatione perdet, et divino iudicio pro quadam violentiam ei auferentur. » Evomet, inquit, divitias tanquam cibum male digestum: « ut enim (adjungit S. Thomas) cibos comestus, si digeri non potest, per vomini-

Divitias male partem male habentur.

Raptor rapta violenter perdit.

tum extra eiecitur cum abominatione et dolore: ita quandoque peccatores bona temporalia, que in hoc mundo male acquirunt, quasi indigna divino iudicio cum dolore amittunt. » Videas interdum alicujus divitis domum velut regium ærarium et opibus et pretiosa suppellectili opulentam paulatim deinde minui, evacuari, et demum exinaniri. Forte aliena bona injuste rapta asservabat.

ET DE VENTRE ILLIUS EXTRAHET EAS DEUS. — Septuaginta vertunt, *ἐξ ἐλάτ; ἀρῶν, de domo ejus*: domi enim tanquam in ventriculo recondite asservabantur; est quidem hujusmodi prædonis domus velut stomachus insalubili quadam voracitate opes alienas deglutens: verbum enim *deyoravit* hebraice *בָּלַגַּח* significat *ineceptibiliter vorare*. Philippus intelligit *cor*, quod nimirum affectus et amor in rapinis sit; et cum aque furtive dulciores sint, ut male proposuit, sed turpiter experta est adultera illa in Prov. ix, 17, plane dulcius amant isti que rapuerant, quasi magno suo labore ac periculo comparata: ideoque gravius dolebant amittere quam dulcior affectu amabant et possidebant. Quoniam in sensu presentem locum ita Philippus interpretatur: « In ventre, id est in corde suo, pro iniquitatibus suis amarus dolores, acerbos et nimios conscientia torquentis patietur; et quod per violentiam rapuit, et cupiditatis studio devoravit, extorquebitur ab iniquo: » sic ille. Adeo contestata hæc veritas est, ut proplera serio et graviter admoneat S. Gregorius Nazianzenus Orat. 9 ne ex aliorum egestate opes nostras comparare sustineamus: « Absit, inquit, ut tam longe a divina equitate recedamus, nec divitias nostras cum aliorum lacrymis miscemus, a quibus tanquam a rubigine et linea consumerentur, aut, ut Scripture verbo utar, evomentur: » hæc ille. Præstringit maxime potentium ac divitum tyrannicam impietatem, qui vel diripiunt pauperum bona, vel saltem cum miserorum utantur ministerio, debitant mercedem nequaquam pauperulis reddunt, nec illorum sudoribus indolent, nec precibus inflectuntur, nec lacrymis permoventur. Horum igitur bona luctu intero-rum mendacia diu non possunt salva et integra permanere: est enim fortium rubigo, est finea, que bona istorum tyrannorum, quibus adherent, funditis exesa disperdet; est plane venenum, quo hausto vel qui ebibit emoriunt, vel saltem reliqui etiam salubriores cibus simuli a stomacho prægravato evomentur. Huc spectat illud propheta Habacuc cap. ii, 26: « Vomitus ignominie super gloriam, » qua nimirum major pena in tali vomitu quam voluptus in congregatione; describit autem ejuisdam tyranni divitias sine termino congregantis et concupiscentis miserabilem statum dicens *ibid.* vers. 6: « Ve ei qui multiplicat sua, usquequo et aggravat contra se densum in-tum? » Loquitur Propheta ad litteram de Nabuchodonosor, qui non contentus suis, ad alienas civitates, provincias et divitias rapiendas se con-

Prædonis domus vorax et insalubilis.

Male acquisita consumuntur.